



Buitenplaats De Paauw te Wassenaar
Tuinornamenten en sculpturen

Inventarisatie en herstel

Utrecht, oktober 2021

WEVERS & VAN LUIPEN
architecten en bouwhistorici



INVENTARISATIE EN HERSTELSCENARIO'S

Sinds 1925 is Huize De Paauw - het voormalige zomerpaleis van prins Frederik van Oranje-Nassau en prinses Louise van Pruisen - in gebruik als raadhuis van de gemeente Wassenaar. Na de Tweede Wereldoorlog werd de kern van de historische buitenplaats door de gemeente aangekocht en als openbaar park ingericht.

Huize De Paauw beleefde haar hoogtijdagen tijdens het midden van de negentiende eeuw als zomerresidentie van prins Frederik van Oranje-Nassau en prinses Louise van Hohenzollern. In deze periode maakte De Paauw deel uit van een groot landschapspark dat ook omliggende buitenplaatsen omvatte. In het park De Paauw bevinden zich vele tuinornamenten en sculpturen die in het midden van de negentiende eeuw tot stand zijn gekomen.

De architectonische verrijking van het park vond in de periode 1851-1859 plaats onder de Berlijnse architect en kunstintendant Hermann Wentzel. Net als het huis kent ook de stoffering van het park een voor Nederland zeldzame rijkdom, die vergelijkbaar was met de Pruisische lusthoven in Berlijn en Potsdam - velen daarvan zijn momenteel tot Unesco werelderfgoed aangewezen.

In de periode 2018-2020 heeft de gemeente het exterieur van het raadhuis en het park grondig gerestaureerd, waardoor de uitstraling van de buitenplaats weer herinnert aan haar hoogtijdagen. Momenteel worden plannen voorbereid voor de inrichting van De Paauw als volwaardig bestuurscentrum. Als onderdeel hiervan worden ook aanpalende zaken zoals de op de buitenplaats aanwezig tuinornamenten en sculpturen meegenomen.

Doel

Deze notitie omvat een inventarisatie van de tuinornamenten en sculpturen behorend bij de historische buitenplaats De Paauw. Na de inventarisatie wordt per onderdeel en beknopte omschrijving gegeven van de historische en huidige situatie. Hieruit volgt per onderdeel een hersteladvies.

Herstel

Een aanzienlijk deel van de historisch waardevolle tuinornamenten en sculpturen van buitenplaats De Paauw zijn in gemeentebesit. Het betreft hierbij deels onderdelen die nog in het park aanwezig zijn, en deels onderdelen die (al enige tijd) in of om het raadhuis liggen opgeslagen. Een deel van de tuinornamenten is in het verleden reeds gesloopt of verwijderd. Nadat in de eerste decennia van de twintigste eeuw een groot deel van de historische buitenplaats werd verkaveld zijn enige (restanten van) gebouwen, tuinornamenten en sculpturen die bij de historische buitenplaats De Paauw behoren in particulier eigendom gekomen.

Uitgangspunten

Met betrekking tot het hersteladvies zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Hersteladviezen zijn opgenomen voor onderdelen die nog in het park aanwezig zijn, en voor onderdelen die nog relatief compleet zijn, maar wegens schade reeds in het (recente) verleden in het raadhuis zijn opgeslagen.
- Met betrekking tot onderdelen die nog intact zijn en zich niet op de oorspronkelijke plek bevinden, wordt geadviseerd deze onderdelen terug te plaatsen.
- De Prinsessetuin vormt een bijzonder onderdeel binnen de parkaanleg van De Paauw. Omtrent dit deelgebied is een separate notitie omtrent het herstel opgesteld.
- Voor onderdelen die volledig zijn verdwenen, of niet in eigendom van de gemeente Wassenaar zijn, zijn geen werkzaamheden geadviseerd.
- In enkele gevallen zijn suggesties gedaan voor op de lange termijn.

Dominique Vermeulen

Wevers & Van Luipen

Utrecht, 20 oktober 2021

BEKNOPT OVERZICHT ONTWIKKELING

1840-1910

In 1838 kwam Huize De Paauw in bezit van Prins Frederik der Nederlanden, die het huis door architect Zocher jr. liet vergroten met twee vleugels. In 1851-1858 vond een ingrijpende verbouwing plaats onder leiding van de Pruisische architect Hermann Wentzel. Tijdens deze periode werden eveneens de verschillende Wassenaarse landgoederen van Prins Frederik samengevoegd tot één groot landschapspark. De architect en kunstintendant Hermann Wentzel had jarenlange ervaring opgedaan onder F.A. Stüler en past daarmee binnen de directe invloedssfeer van de Pruisische architect K.F. Schinkel. Naast de verbouwing van het Huis De Paauw, werden door hem verschillende tuinornamenten, bruggen, en bijgebouwen ontworpen. Ook werden in het park vele sculpturen geplaatst.

Berlijns gietzink

Bijzonder is dat deze sculpturen vrijwel allemaal uit gietzink werden vervaardigd. Ook de ornamentale hekwerken, rozetten, palmetten, muzenbeelden en de vijf pauwen in het hoofdhuis bestonden uit gietzink. Zink als bouw materiaal werd destijds in Nederland nog maar mondjesmaat toegepast, maar het was in Berlijn, mede door de invloed van Schinkel en zijn volgers, op haar artistiek-architectonisch hoogtepunt. De vele gietzinken beelden op De Paauw werden bovendien vervaardigd door de Berlijnse gieterij van Moritz Geiss.

1910-1945

Na de dood van prins Frederik in 1881 en zijn dochter prinses Marie zu Wied in 1910 werden delen van de buitenplaats afgestoten en verkaveld. Grote delen kwamen in particulier bezit en werden bebouwd met villa's. In 1924 werd het voormalige zomerpaleis aangekocht door gemeente Wassenaar. De omliggende grond bleef in particulier bezit. Delen van het park traden in verval.

1950-heden

Rond 1950 werd de kern van de historische buitenplaats door gemeente Wassenaar aangekocht. Het park werd op sobere wijze hersteld, met de bedoeling een redelijke onderhoudsstaat te verkrijgen. Bij de herinrichting werden meerdere bouwvallige

GIETZINK IN NEDERLAND

In 1983 publiceerde historicus Meindert Stokroos het boek "Zink in Nederland", waarin de geschiedenis van zink als bouw materiaal werd onderzocht. In deze publicatie neemt De Paauw een prominente rol in, vanwege de voor Nederland zeer vroege toepassing van gietzink als bouw materiaal. Niet alleen is De Paauw een vroeg voorbeeld van gietzink, het is tevens de grootste verzameling van gietzinken bouwornamenten in Nederland.



SCAN UIT HET BOEK ZINK IN NEDERLAND UI 1983. OP DE KAFTE PRIJKT HET BIJ DE HISTORISCHE BUITENPLAATS BEHORENDE STIBADIUM TE OMMEN

BERLIJNS GIETZINK OP DE PAAUW

Binnen de invloedssfeer van Schinkel en zijn leerlingen werden veelvuldig dezelfde motieven toegepast, vooral binnen de bouwwerken die voor het Pruisische hof tot stand kwamen. Ook de verschillende beelden die ten tijde van Prins Frederik op park De Paauw werden geplaatst, behoren hiertoe. De beelden betroffen hier ofwel kopieën van antieke beelden, of contemporaine Pruisische beelden. Het resultaat is dat De Paauw door de tuinornamenten en sculpturen direct verwant is aan Pruisische luthoven rond Potsdam en Berlijn. Op deze pagina zijn enkele - lang niet alle! - parallellen weergegeven.



SIGNATUUR "M. GEISS. F(ECIT) BERLIN" OP DE VOETPLAAT VAN DE GIETZINKEN JONGELING OP DE PAAUW



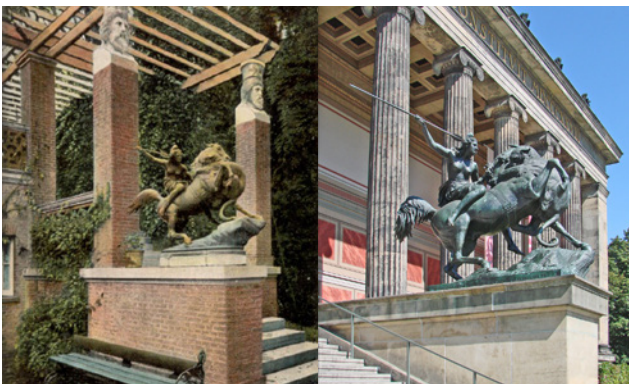
DE PAAUW & THORVALDSSENS MUSEUM KOPENHAGEN



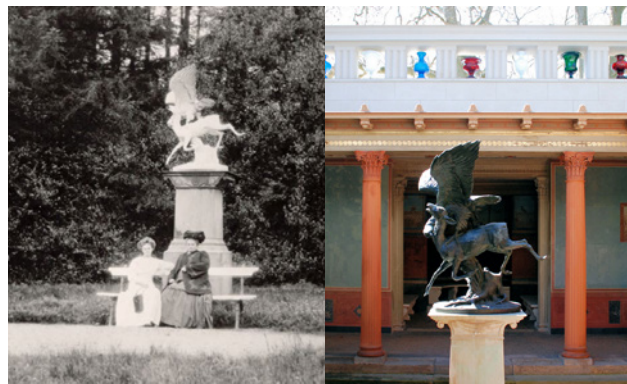
DE PAAUW & SCHLOSS SANSSOUCI TE POTSDAM



DE PAAUW & SCHLOSS SCHWERIN TE SCHWERIN



DE PAAUW & ALTES MUSEUM TE BERLIJN



DE PAAUW & PARADIESGARTEN ORANGERIESCHLOSS POTSDAM



DE PAAUW & SCHLOSSBRÜCKE TE BERLIJN

OVERZICHT

		Naam	Grondbezit	Technische staat	Bijzonderheden	Datering
1	Voorpark	Leeuwen met paardendrinkbak	GemWas	Herstel noodzakelijk		1850
2		Medicivazen voorzijde	GemWas	-	Na 1911 naar Neuwied verplaatst	1855
3		Viktoria	Particulier/Gemwas	Herstel noodzakelijk	Grond in particulier bezit, sokkel verdwenen, beeld in opslag gemeente	1855
4		Stibadium met karyatiden	Particulier	-	In 1935 naar Het Laar in Ommen verplaatst door burgm. Storm v. 's-Grav.	1855
5		Amazone op paard	Particulier	-		1855
6		Adelaar	Particulier	-		1855
7	Prinsesstuin	Athena met krijger	GemWas	Herstel noodzakelijk	In opslag	1855
8		Niké met krijger	GemWas	Herstel noodzakelijk	In opslag	1855
9		Vazen beukenlaan	GemWas	Herstel noodzakelijk	5 van de 6 vazen in kelder, 2 sokkels in situ, 4 sokkels op kwekerij	1855
10		Zitbank, half rond	GemWas		Verdwenen, aantal fragmenten bewaard	1855
11		Pauwenhok	GemWas	-	Verdwenen, slechts enkele fragmenten bewaard	1855
12		Tempeltje met beeld Spes	GemWas	Gerestaureerd		1855
13		Paviljoen	GemWas	-	Verdwenen, slechts enkele fragmenten bewaard	1855
14		Zitbank, kwartrond	GemWas	-	Verdwenen, fragmenten bewaard	1855
15		Pergola	GemWas	-	Verdwenen, fragmenten bewaard	1855
16	Achterpark	Vaas op sokkel	GemWas	Verdwenen		1855
17		Cementrustieke brug I	GemWas	Herstel noodzakelijk		1910-1925
18		Cementrustieke brug III	GemWas	Herstel noodzakelijk		1910-1925
19		Cementrustieke brug IV + kademuur	GemWas	Herstel noodzakelijk		1925
20		Der Betende Knabe / Jongeling op zuil	GemWas	Gerestaureerd		1851
21	Kwekerij	Fortuna	GemWas	-	Verdwenen	1858
22		Pergola kwekerij	GemWas	Herstel noodzakelijk		1952
23		Wachthuisje kwekerij	GemWas	Gerestaureerd na ongeval		(1858)/1952
24		Tuinmuur kwekerij	GemWas	Herstel noodzakelijk		1952

OVERZICHT



INHOUD

1.	LEEUVEN MET PAARDENDRINKBAK	8
2.	MEDICIVAZEN	9
3.	VIKTORIA	10
4.	STIBADIUM MET KARYATIDEN	11
5.	AMAZONE OP PAARD	12
6.	ADELAAR	13
7.	ATHENA MET KRIJGER	14
8.	NIKÉ MET KRIJGER	15
9.	VAZEN BEUKENLAAN	16
10.	ZITBANK, HALFROND	17
11.	PAUWENHOK	18
12.	TEMPELTJE	19
13.	PAVILJOEN	20
14.	ZITBANK, KWARTTROND	21
15.	PERGOLA	22
16.	VAAS OP SOKKEL	23
17.	CEMENTRUSTIEKE BRUG III	24
18.	CEMENTRUSTIEKE BRUG IV	25
19.	CEMENTRUSTIEKE BRUG I	26
20.	JONGELING OP ZUIL	27
21.	FORTUNA	28
22.	PERGOLA KWEKERIJ	29
23.	WACHTHUISJE KWEKERIJ	30
24.	TUINMUUR KWEKERIJ	31

Deelgebied Prinsessetuin

Hersteladviezen worden separaat behandeld in Notitie herstelsenario's, 2021, K. Aschman en Wevers & van Luipen

BUITENPLAATS DE PAAUW*Historische locatie onderdeel*

ZICHT OP DE VOORGEVEL MET DE LEEUWEN EN PAARDENDRINKBAK.
1860

LEEUWEN MET PAARDENDRINKBAK

ZICHT OP DE VOORGEVEL MET DE LEEUWEN EN PAARDENDRINKBAK.
2020



DETAIL VAN DE LEEUWEN: HET MARMER IS OP MEERDERE PLEKKEN
GESCHEURD EN DAARDOOR VATBAAR VOOR VORSTSCHADE.

Historische situatie

Twee Egyptische leeuwen op sokkel en paardendrinkbak uit carraramarmer. Het bouwwerk was een geschenk van Tsarin Charlotte, de zus van prinses Louise, en haar echtgenoot Tsaar Nicolaas I in 1850 ter gelegenheid van het 25-jarig huwelijk van prins Frederik en prinses Louise.

De beelden zijn geschikt voor een fonteynaanleg. Hoewel hier in 1860 plannen voor zijn gemaakt, werden deze nooit uitgevoerd.

Huidige situatie

Het beeld verkeert in matige staat door onjuiste behandeling in het verleden, vorstschade en veelvuldige beklimming.

De fundering is verslechterd door onvoldoende afwatering rondom het beeld.

Advies

De beeldengroep is als rijksmonument beschermd en kent derhalve een instandhoudingsplicht.

- Herstel van de scheuren en voegen in het beeld
- Verbeteren fundering en afwatering rondom de beeldengroep
- Realiseren verbeterde vorsthokken
- Tegengaan beklimming (beheer)

MEDICIVAZEN

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



SCHLOSS NEUWIED, WAAR PRINSES MARIE EN HAAR ECHTGENOOT PRINS WILHELM ZU WIED WOONDEN. NA DE DOOD VAN PRINSES MARIE IN 1910 WERDEN DE VAZEN MET SOKKELS DOOR HAAR KINDEREN NAAR NEUWIED VERPLAATST.

Historische situatie

Twee Medicivazen met voorstelling in relief, vermoedelijk gietzink, op zandstenen sokkels.

De vazen met sokkels werden na de dood van prinses Marie zu Wied in 1910 verplaatst naar Neuwied.

Huidige situatie

De vazen zijn niet langer in bezit van gemeente, en bevinden zich voor Schloss Neuwied.

Advies

- Geen werkzaamheden

Suggesties lange termijn

- Reconstructie beelden aan hand van 3D-scan in Neuwied



ZICHT OP ÉÉN VAN DE TWEE MEDICIVAZEN OP SOKKEL. DE VAZEN STONDEN RECHT VOOR BEIDE ERKERS. 1860



DETAIL VAN DE MEDICIVAAS OP SOKKEL.

VIKTORIA

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ZICHT OP HET BEELD VAN VIKTORIA IN HEESTERGROEP VOOR HET STIBADIUM, IN HET VOORPARK VAN DE PAAUW. 1860



DE HUIDIGE SITUATIE VAN HET BEELD. HET BEELD VERKEERT IN SLECHTE STAAT DOOR VANDALISME EN ONJUISTE REPARATIES IN HET VERLEDEN.

Historische situatie

Gietzinken beeld van *Herabfliegende Viktoria mit Kranz und Palmzweig* op een circa 2 meter hoge, (vermoedelijk) zandstenen sokkel. De sokkel bevond zich in een heestergroep en lag voor het stibadium.

Na de verkaveling van een deel van de buitenplaats is het beeld bewaard gebleven. Na de herstelwerkzaamheden in het park werd het beeld in het tempeltje in de Prinsessetuin geplaatst. Na vandalisme is het beeld daar rond 2014 weggehaald.

Huidige situatie

Het beeld is zwaar beschadigd doordat mensen aan het beeld zijn gaan hangen. Enkele jaren terug is het beeld uit het tempeltje verwijderd, maar niet hersteld. Het beeld is in tientallen stukken gebroken en bevindt zich in opslag.

De sokkel is verdwenen.

De plek waar het beeld zich bevond (de tuin van het huidige adres Raadhuislaan 11) is niet in bezit van de gemeente Wassenaar

Advies

Het beeld is als rijksmonument beschermd en kent derhalve een instandhoudingsplicht.

- Herstel van het gietzinken beeld
- Reconstructie van de sokkel
- Plaatsing van het beeld in heestergroep op een nieuwe plek in het huidige park.

BUITENPLAATS DE PAAUW*Historische locatie onderdeel*

ZICHT OP HET STIBADIUM NABIJ HET BEELD VAN VIKTORIA, IN HET VOORPARK VAN DE PAAUW. 1860

STIBADIUM MET KARYATIDEN

HET STIBADIUM WERD IN 1935 DOOR BURGEMEESTER STORM VAN 'S-GRAVESANDE MEEGENOMEN NAAR 'T LAAR IN OMMEN, ALWAAR HET ZICH VANDAAG DE DAG NOG BEVINDT.



DETAIL VAN DE GIETZINKEN KARYATIDEN, KOLOMMEN, SPANT EN ADELAAR.

Historische situatie

Half rond paviljoen met stibadium (halfronde ligbank) bestaande uit hardstenen trappen, zandstenen onderbouw, zinken dak gedragen door gietzinken karyatiden en zuilen, voorzien van gietzinken trekspant met siervullingen en adelaarvormige hoekacroters.

Het beeld werd in de periode 1855-1858 geplaatst naar ontwerp van H.H.A. Wentzel.

Na de verkaveling van de buitenplaats in het begin van de twintigste eeuw kwam het stibadium op particulier terrein te liggen. Het bouwwerk bevond zich in de tuin van burgemeester Storm van 's-Gravesande, die het bouwwerk in 1935 meenam naar 't Laar in Ommen toen hij daar burgemeester werd.

Huidige situatie

Het bouwwerk bevindt zich niet langer op De Paauw en is niet in eigendom van de gemeente

De plek waar het bouwwerk zich bevond (de tuin van het huidige adres Raadhuislaan 11) is niet in bezit van de gemeente Wassenaar

Advies

- Geen werkzaamheden

Suggesties lange termijn

- Contact houden met Ommen over toekomst stibadium

AMAZONE OP PAARD

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



HUDIGE SITUATIE WAARBIJ HET BEELD NIET MEER AANWEZIG IS. DE PORTIERSWONING (RAADHUISLAAN 1A) IS NIET IN EIGENDOM VAN DE GEMEENTE WASSENAAR.



ZICHT OP HET GIETZINKEN BEELD VAN DE MET PANTER VECHTENDE AMAZONE OP DE BORSTWERING VAN DE NOORDELIJKE PORTIERSWONING. 1860



DETAIL VAN DE TRAP

Historische situatie

Middelgroot, gietzinken beeld van *Ein kämpfende Amazone zu Pferde*. Het beeld bevond zich op de borstwering naast de noordelijke portierswoning aan de huidige Rijksstraatweg (Raadhuislaan 1a).

Het beeld werd in 1916 gestolen.

Huidige situatie

Het beeld is verdwenen.

Portierswoning is niet in bezit van de gemeente Wassenaar

Advies

- Geen werkzaamheden

Suggesties lange termijn

- Eventueel eigenaar adviseren reconstructie beelden aan hand van 3D-scan in Berlijn

ADELAAR

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



MEVROUW KESSLER-DE JONGE VOOR HET BEELD IN 1913.



DETAIL VAN HET OVERWOEKERDE BEELD IN DE TUIN VAN RAADHUISLAAN 1. HET BEELD IS OP ENIG MOMENT VERDWENEN. 1935

Historische situatie

Gietzinken beeld van *Ein Adler der ein Flüchtliges Reh kröpft*, op stenen sokkel van circa 1,5 m hoog. Het beeld bevond zich in het voorpark

Huidige situatie

Het beeld is verdwenen.

De plek waar het bouwwerk zich bevond (de tuin van het huidige adres Raadhuislaan 1) is niet in bezit van de gemeente Wassenaar

Advies

- Geen werkzaamheden
- *Suggesties lange termijn*
- Eventueel eigenaar adviseren reconstructie beelden aan hand van 3D-scan in Berlijn

ATHENA MET KRIJGER

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



FOTO VAN ENKELE JAREN TERUG WAARBIJ HET BEELD AAN DE KOP VAN DE BEUKENLAAN STOND.



ZICHT OP HET BEUKENLAANTJE IN VOLLE GLORIE MET AAN RECHTS HET BEELD VAN NIKÉ. 1909



DE HUIDIGE SITUATIE VAN HET BEUKENLAANTJE. DE SOKKEL IS IN 2007 OP DE OORSPRONKELIJKE PLEK TERUGGEPLAATST. HET BEELD IS RECENTELIJK AFGENOMEN NA EEN AANRIJDING DOOR EEN KERENDE AUTO.

Historische situatie

Gietzinken beeld van *Athena unterstützt den Krieger* op zandstenen zuil aan de kop van het beukenlaantje. Tezamen met het beeld van Niké en de zes vazen op sokkels vormde het de entree naar de Prinsessetuin.

Het beukenlaantje kwam in 1855-1858 tot stand naar ontwerp van H.H.A. Wentzel.

Bij de herinrichting van het park in 1950 werd het beeld verwijderd. Later werd het beeld in de Prinsessetuin geplaatst. In 2007 werd het beeld weer op de oorspronkelijke plek geplaatst.

Huidige situatie

Het beeld stond tot voor kort op de oorspronkelijke plek, maar is een aantal malen aangereden door kerend autoverkeer. Het beeld is opgeslagen ter voorkoming van verdere schade.

Advies

- Reparatie en terugplaatsing van het beeld
- Herstel sokkel
- Beheer: voorkomen aanrijden beelden

NIKÉ MET KRIJGER

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ZICHT OP HET GEHAVENDE BEELD TIJDENS EEN TENTOONSTELLING IN DE PAAUW IN 2015. HET BEELD LIGT NU OPGESLAGEN IN DE KELDER VAN HET RAADHUIS.



ZICHT OP HET BEUKENLAANTJE IN VOLLE GLORIE MET AAN RECHTS HET BEELD VAN NIKÉ. 1909



DE HUIDIGE SITUATIE VAN HET BEUKENLAANTJE. DE SOKKEL IS IN 2007 OP DE OORSPRONKELIJKE PLEK TERUGGEPLAATST.

Historische situatie

Gietzinken beeld van *Nike führt den gefallenen Krieger zum Olymp* op zandstenen zuil aan de kop van het beukenlaantje. Tezamen met het beeld van Athene en de zes vazen op sokkels vormde het de entree naar de Prinsessetuin.

Het beukenlaantje kwam in 1855-1858 tot stand naar ontwerp van H.H.A. Wentzel.

Bij de herinrichting van het park in 1950 werd het beeld verwijderd. Sindsdien ligt het beeld in de kelder van De Paauw opgeslagen.

Huidige situatie

- Het beeld is beschadigd maar grotendeels compleet.
- De sokkel bevindt zich op de oorspronkelijk plek

Advies

- Reparatie en terugplaatsing van het beeld
- Herstel sokkel

VAZEN BEUKENLAAN

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ZICHT OP HET BEUKENLAANTJE IN DE HUIDIGE SITUATIE. TWEE SOKKELS ZIJN NOG AANWEZIG. DE KLEINE VAZEN KOMEN VAN ELDERS.



ZICHT OP HET BEUKENLAANTJE IN VOLLE GLORIE MET DE ZES GIETZINKEN VAZEN. 1920



VIJF VAN DE ZES VAZEN ZIJN NOG IN HET RAADHUIS AANWEZIG. DEZE VERKEREN IN MATIG TOT SLECHTE STAAT.



OP DE KWEKERIJ ZIJN DE OVERIGE VIER SOKKELS AANWEZIG.

Historische situatie

Zes gietzinken vazen, (volut) krater model, op zandstenen zuilen langs het beukenlaantje. Tussen de sokkels bevonden zich zes marmeren banken. Tezamen met de beelden van Athene en Niké vormden deze de entree naar de Prinsessetuin.

Het beukenlaantje kwam in 1855-1858 tot stand naar ontwerp van H.H.A. Wentzel.

Na de dood van prinses Marie zu Wied in 1910 werden de marmeren banken verwijderd. Ten tijde van bewoning door de familie Kessler bevonden zich houten bankjes op rustieke poten tussen de vazen.

Bij de herinrichting van het park in 1950 werden de vazen verwijderd. Sindsdien liggen de vazen in de kelder van De Paauw opgeslagen in afwachting van herstel. Slechts twee van de sokkels bleven gehandhaafd. De overige vier sokkels werden tezamen met afkomend materiaal van de Prinsessetuin op de Kwekerij begraven.

Huidige situatie

- Vijf van de zes vazen liggen opgeslagen in de kelder van De Paauw. De vazen zijn beschadigd, maar grotendeels compleet.
- Twee sokkels bevinden zich op de oorspronkelijk plek
- De vier overige sokkels zijn enkele jaren terug opgegraven op de Kwekerij en verkeren in redelijke staat.

Advies

- Terugplaatsen van de vier sokkels
- Herstel en terugplaatsen van de vijf bewaarde vazen
- Reproducieren van de ontbrekende vaas aan hand van de bestaande vazen

ZITBANK, HALFROND

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ZICHT OP HET HALFRONDE STIBADIUM TIJDENS DE AFBRAAK ROND 1951.



ZICHT OP HET HALFRONDE STIBADIUM IN DE HOEK VAN DE PRINSESSETUIN. 1860



DE ZUILEN VAN HET HALFRONDE STIBADIUM BEVINDEN ZICH NU OP EEN ARBITRAIRE PLEK AAN DE RIJKSSTRAATWEG, NABIJ KASTEEL DE WITTENBURG.

Historische situatie

Halffrond stibadium (Romeinse zitbank) bestaande uit houten zitting, gietzinken poten, in ijsselstenen gemetselde achtermuur met ajourwerk (mozaïek gelijkend metselwerk) afgedekt met hardstenen dekstenen, voorzien van zandstenen zuilen dat onderdeel was van de pergola.

Het tuinornament kwam als onderdeel van de Prinsessetuin in 1855-1858 tot stand naar ontwerp van H.H.A. Wentzel en C.E.A. Petzold.

Bij de herinrichting van het park in 1950 werd dit onderdeel geruimd. Het afkomend steenachtige materiaal werd op de Kwekerij begraven. De ijsselsteentjes werden hergebruikt in de bestrating.

Huidige situatie

- Restanten van de zandstenen werden enkele jaren terug opgegraven op de Kwekerij.

Advies

Het advies met betrekking tot dit bouwdeel wordt verder behandeld in de notitie Herstelscenario's Prinsessetuin, 2021 van Korneel Aschman Erfgoed Advies en Wevers & Van Luipen.

- Terugplaatsen van de restanten op de oorspronkelijke plek (anastylose)
- Markeren stibadium in bestrating

PAUWENHOK

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ENKELE VAN DE DEKSTENEN DIE OP DE KWEKERIJ WAREN BEGRAVEN, ZIJN AFKOMSTIG VAN HET PAUWENHOK.



ZICHT OP HET PAUWENHOK MET DAARVOOR DE KINDERTUINTJES AAN DE OOSTZIJDE VAN DE PRINSESSETUIN. 1860



Historische situatie

Volière voor pauwen bestaande uit een afrastering tussen enkele vakken van de pergola, bekroond met gietzinken togen en ornamenten. Daarvoor een kindertuintje omgeven door een in ijsselsteentjes gemetselde afscheiding met ajourwerk en houten toegangsdeur. De tuintjes waren een restant van de speeltuintjes voor de kinderen van prins Frederik en prinses Louise die zich voor de aanleg van de Prinsessetuin op deze plek bevonden.

Het tuinornament kwam als onderdeel van de Prinsessetuin in 1855-1858 tot stand naar ontwerp van H.H.A. Wentzel en C.E.A. Petzold.

Bij de herinrichting van het park in 1950 werd dit onderdeel geruimd. Het afkomend steenachtige materiaal werd op de Kwekerij begraven. De ijsselsteentjes werden hergebruikt in de bestrating.

Huidige situatie

Gietzinken en houten onderdelen verdwenen.

Enkele kapitelen werden begraven op de Kwekerij.

Advies

Het advies met betrekking tot dit bouwdeel wordt verder behandeld in de notitie Herstelscenario's Prinsessetuin, 2021 van Korneel Aschman Erfgoed Advies en Wevers & Van Luipen.

- Markeren van het tuinornament in bestrating

TEMPELTJE

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ZICHT OP HET TEMPELTJE IN DE PRINSESSETUIN. 1860



ZICHT OP HET TEMPELTJE IN DE PRINSESSETUIN NA DE RESTAURATIE IN 2018.

Historische situatie

Zandstenen tempeltje met zinken dak en vergulde gietzinken acroterieën op hardstenen stoep. In het tempeltje bevindt zich een gietzinken beeld van de *Godin van Hoop, of Spes*, op een zandstenen sokkel.

Het tuinornament kwam als onderdeel van de Prinsessetuin in 1855-1858 tot stand naar ontwerp van H.H.A. Wentzel en C.E.A. Petzold.

Bij de herinrichting van het park in 1950 werd het tempeltje opgeknapt, waarbij het beeld van Viktoria, dat oorspronkelijk elders stond, in de plaats van het beschadigde beeld van Spes werd geplaatst. In 2018 werd het bouwwerk gerestaureerd naar de midnegentiende-eeuwse verschijningsvorm.

Huidige situatie

Gerestaureerd in 2018

PAVILJOEN

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



HET INTERIEUR VAN HET PAVILJOEN IN 1913. OP DE WANDEN ZIJN DE VERGULDE TEGELS ZICHTBAAR.



ZICHT OP HET PAVILJOEN AAN DE WESTZIJDE VAN DE PRINSESSETUIN. 1860



EEN STAPEL VAN DE VERGULDE TEGELS UIT HET PAVILJOEN, DIE OP DE ZOLDER VAN DE PAAUW BEWAARD ZIJN GEBLEVEN.

Historische situatie

Met marmer bekleed, rechthoekig paviljoen met zinken dak en vergulde gietzinken palmettenlijsten op hardstenen stoep. Aan de voorzijde bevonden zich gietzinken karyatiden en een gietzinken beeld. De binnenzijde was bekleed met vergulde tegels.

Het tuinornament kwam als onderdeel van de Prinsessetuin in 1855-1858 tot stand naar ontwerp van H.H.A. Wentzel en C.E.A. Petzold.

Bij de herinrichting van het park in 1950 werd het paviljoen geruimd. Een handvol vergulde tegels bleef bewaard op de zolder van De Paauw.

Huidige situatie

Gerestaureerd in 2018

Advies

Het advies met betrekking tot dit bouwdeel wordt verder behandeld in de notitie Herstelscenario's Prinsessetuin, 2021 van Korneel Aschman Erfgoed Advies en Wevers & Van Luipen.

- Markeren paviljoen in bestrating

ZITBANK, KWARTTROND

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ZICHT OP HET KWARTTRONDE STIBADIUM IN DE HOEK VAN DE PRINSESSETUIN. 1860



ZICHT OP ZUILEN AFKOMSTIG VAN HET STIBADIUM.

Historische situatie

Kwarttrond stibadium (Romeinse zitbank) bestaande uit houten zitting, gietzinken poten, in ijsselstenen gemetselde achtermuur met ajourwerk (mozaïek gelijkend metselwerk) afgedekt met hardstenen dekstenen, voorzien van zandstenen zuilen dat onderdeel was van de pergola.

Het tuinornament kwam als onderdeel van de Prinsessetuin in 1855-1858 tot stand naar ontwerp van H.H.A. Wentzel en C.E.A. Petzold.

Bij de herinrichting van het park in 1950 werd dit onderdeel geruimd. Het afkomend steenachtige materiaal werd op de Kwekerij begraven. De ijsselsteentjes werden hergebruikt in de bestrating.

Huidige situatie

Restanten van de zandstenen werden enkele jaren terug opgegraven op de Kwekerij.

Advies

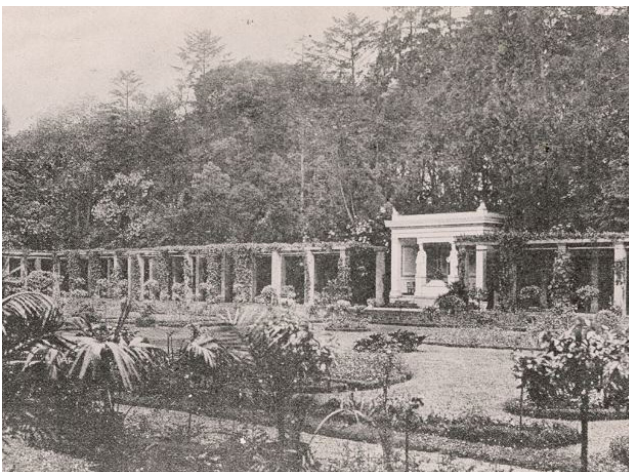
Het advies met betrekking tot dit bouwdeel wordt verder behandeld in de notitie Herstelscenario's Prinsessetuin, 2021 van Korneel Aschman Erfgoed Advies en Wevers & Van Luipen.

- Terugplaatsen van de restanten op de oorspronkelijke plek (anastylose)
- Markering stibadium in bestrating

PERGOLA

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ZICHT OP DE DOOR EEN PERGOLA OMGEVEN PRINSESSETUIN. 1860



EEN DEEL VAN DE DEKSTENEN VAN DE PERGOLA IS OP DE KWEKERIJ BEWAARD GEBLEVEN.



DETAIL VAN DE ZANDSTENEN DEKSTENEN.

Historische situatie

In ijsselstenen gemetselde pergola met natuurstenen afdekkers en gesneden houten liggers rondom de verdiepte bloementuin.

De pergola kwam als onderdeel van de Prinsesstetuin in 1855-1858 tot stand naar ontwerp van H.H.A. Wentzel en C.E.A. Petzold.

Bij de herinrichting van het park in 1950 werd dit onderdeel geruimd. Het afkomend steenachtige materiaal werd op de Kwekerij begraven. De ijsselsteentjes werden hergebruikt in de bestrating.

Huidige situatie

- Een deel van de afdekstenen is bewaard gebleven.

Advies

Het advies met betrekking tot dit bouwdeel wordt verder behandeld in de notitie Herstelscenario's Prinsesstetuin, 2021 van Korneel Aschman Erfgoed Advies en Wevers & Van Luipen.

- Terugplaatsen onderdelen

VAAS OP SOKKEL

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ZICHT OP DE RECENTELIJK OPNIEUW AANGELEGDE BLOEMPERKEN



ZICHT OP DE VAAS OP SOKKEL IN HET BLOEMPERK TUSSEN DE TUINZAAL EN VIJVER. 1860



LOSSE STENEN VAN DE BOVENZIJDEN VAN DE FUNDERING VAN DE SOKKEL.

Historische situatie

Natuurstenen vaas op zandstenen sokkel in bloemperk achter de tuinzaal aan de achterzijde..

Het tuinornament in 1855-1858 tot stand naar ontwerp van H.H.A. Wentzel.

Na de dood van prinses Marie zu Wied in 1910 werden vaas en sokkel verwijderd.

Huidige situatie

- Vaas en sokkel zijn verdwenen
- Bij aanleg van het bloemperk bleek de fundering nog aanwezig.

Advies

- Reconstructie vaas en sokkel als onderdeel van aankleding achterpark.

BUITENPLAATS DE PAAUW*Historische locatie onderdeel***CEMENTRUSTIEKE BRUG III**

ZICHT OP DE BRUG IN HET ACHTERPARK VAN DE PAAUW

Historische situatie

Cementrustieke brug geflankeerd door rotspartijen. Het parkelement kwam rond 1910-1925 tot stand als onderdeel van de tuinaanleg van Villa Ruys, naar ontwerp van F.J. Moerkoert.

Huidige situatie

Brugdek bevindt zich in matige staat, leuning zijn verdwenen.

Via Erfgoedlijnen 2020 is door de Provincie Zuid-Holland subsidie gegeven voor de voorbereiding van het herstelplan. Dit is momenteel in uitvoering

Advies*Korte termijn*

- Technisch herstel noodzakelijk



ZICHT OP ÉÉN VAN DE BESCHADIGDE ROTSBLOKKEN RONDOM DE BRUG.

BUITENPLAATS DE PAAUW*Historische locatie onderdeel***CEMENTRUSTIEKE BRUG IV**

ZICHT OP DE CEMENTRUSTIEKE BRUG VOOR DE MOESTUIN VAN VILLA RUYS.

Historische situatie

Cementrustieke brug geflankeerd door rotspartijen, met rustieke kademuur. Het parkelement kwam rond 1925 tot stand als onderdeel van de moestuin bij Villa Ruys, naar ontwerp van F.J. Moerkoert.

Huidige situatie

Brugdek bevindt zich in matige staat, leuning zijn verdwenen.

Kademuren bevinden zich in matige staat

Via Erfgoedlijnen 2020 is door de Provincie Zuid-Holland subsidie gegeven voor de voorbereiding van het herstelplan. Dit is momenteel in uitvoering

Advies

- Technisch herstel noodzakelijk



ZICHT OP DE ALS RUSTIEKE BLOKKEN VORMGEGEVEN KADEMUUR.

BUITENPLAATS DE PAAUW*Historische locatie onderdeel***CEMENTRUSTIEKE BRUG I**

ZICHT OP DE BRUG IN HET ACHTERPARK VAN DE PAAUW

Historische situatie

Cementrustieke brug geflankeerd door rotspartijen. Het parkelement kwam rond 1925 tot stand als onderdeel van de moestuin bij Villa Ruys, naar ontwerp van F.J. Moerkoert.

Huidige situatie

Brugdek bevindt zich in slechte staat, leuning zijn verdwenen.

Via Erfgoedlijnen 2020 is door de Provincie Zuid-Holland subsidie gegeven voor de voorbereiding van het herstelplan. Dit is momenteel in uitvoering

Advies*Korte termijn*

- Technisch herstel noodzakelijk



DE ZIJKANTEN VAN DE BRUG ZIJN BESCHADIGD, WAARDOR DE IJZEREN CONSTRUCTIE BLOOTLIGT.

JONGELING OP ZUIL

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



DE GEMETSELDE ZUIL MET HET GIETZINKEN BEELD VOOR DE RESTAURATIE. 2000



DE GEMETSELDE ZUIL MET HET GIETZINKEN BEELD NA DE RESTAURATIE IN 2016.

Historische situatie

In ijsselstenen gemetselde zuil met gietzinken beeld van *Der Betende Knabe*. Het beeld werd rond 1851 geplaatst op een zuil naar ontwerp van H.H.A. Wentzel.

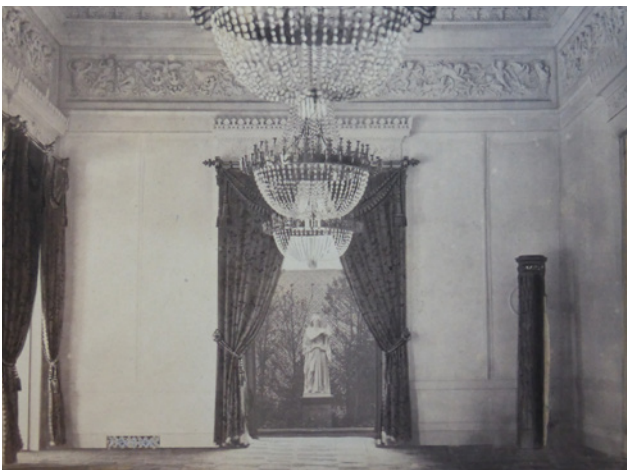
Huidige situatie

Gerestaureerd in 2016

FORTUNA

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ZICHT OP HET GIETZINKEN BEELD VAN FORTUNA ACHTER DE BALZAAL.
1860



IN DE HUIDIGE SITUATIE IS GEEN BEELD MEER AANWEZIG.

Historische situatie

Gietzinken beeld van *Fortuna* op zandstenen sokkel, geplaatst in het verlengde van de balzaal (de huidige raadzaal).

Het beeld werd rond 1858 geplaatst naar ontwerp van H.H.A. Wentzel.

Na de dood van prinses Marie zu Wied in 1910 werd het beeld waarschijnlijk verwijderd.

Huidige situatie

Beeld en sokkel zijn verdwenen

Advies

- Geen werkzaamheden

Suggesties lange termijn

- Reconstructie van het beeld en sokkel op basis van 3D-scan origineel in Potsdam

PERGOLA KWEKERIJ

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



ZICHT OP DE PERGOLA IN DE HUIDIGE SITUATIE.



ZICHT OP DE IN 1952 GEBOUWDE PERGOLA NAAST DE UITBREIDING VAN HET RAADHUIS.



ZICHT OP DE PERGOLA IN DE HUIDIGE SITUATIE.

Historische situatie

In ijsselstenen gemetselde pergola met houten liggers tussen het raadhuis en de kwekerij. Tussen de pergola bevinden zich hekwerken die de kwekerij afschermen. De pergola kwam in 1952 tot stand naar advies van architect Rouville de Meux en landschapsarchitect H. Otto, na de realisatie van de uitbreiding van het raadhuis en de herinrichting van het park. Deels werd voortgeborduurd op enkele pijlers uit 1858, die naar ontwerp van H.H.A. Wentzel als onderdeel van de logeervleugel. Deze logeervleugel werd in 1919 gesloopt.

Huidige situatie

De pijlers verkeren in matige tot redelijke staat

Houtwerk verkeert in slechte staat

Hekwerken verkeren in matige staat.

Advies

- Wegwerken achterstalling onderhoud in samenhang met herinrichting kwekerij tot parkeerterrein.

Suggesties lange termijn

- Herstel van de houten liggers

BUITENPLAATS DE PAAUW*Historische locatie onderdeel***WACHTHUISJE KWEKERIJ**

ZICHT OP HET WACHTHUISJE NA DE WEDEROPBOUW IN 2018

Historische situatie

In ijsselstenen gemetseld wachthuis met houten liggers als onderdeel van de pergola tussen het raadhuis en de kwekerij. Het wachthuisje kwam in 1952 tot stand.

In 2017 vond een auto-ongeluk plaats, waarna het wachthuisje opnieuw is opgebouwd.

Huidige situatie

Gerestaureerd in 2018



ZICHT OP HET WACHTHUISJE NA HET AUTO-ONGELUK IN 2017.

TUINMUUR KWEKERIJ

BUITENPLAATS DE PAAUW

Historische locatie onderdeel



OVERZICHT VAN DE TUINMUUR.



DE TUINMUUR TIJDENS DE BOUW IN 1950



DETAIL VAN DE BOVENZIJD VAN DE TUINMUUR. DE SCHOKBETONNEN AFDEKKERS ZIJN OP MEERDERE PLEKKEN AANGETAST.

Historische situatie

Gemetselde tuinmuur rondom de kwekerij, voorzien van muurdammen, poorten en schokbetonnen afdekkers. Bij de herinrichting van het park in 1950 werd het grootste deel van de tuinmuur van de in oorsprong zeventiende-eeuwse moestuin vernieuwd.

Huidige situatie

Tuinmuur verkeert over het algemeen in redelijk staat; met name de bovenzijde met schokbetonnen afdekkers vertoont veel schade en achterstallig onderhoud.

De kwekerij wordt ingericht tot parkeerterrein

Advies

Korte termijn

- Wegwerken achterstallig onderhoud in samenhang met herinrichting kwekerij tot parkeerterrein.